

**ANAYASA MAHKEMESİNİN 11.11.2024-17.11.2024 TARİHLERİ ARASINDA RESMİ GAZETEDE ve
İNTERNET SİTESİNDE YAYIMLADIĞI BİREYSEL BAŞVURU KARARLARI ÖZET BÜLTENİ**

İBRAHİM KARAOSMANOĞLU BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2020/20078

Karar Tarihi: 4/7/2024

Başvuru, belediye başkanının bir bilim insanına yönelik ifadelerinden dolayı aleyhine manevi tazminata hükmedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Başvurucu, olayların yaşandığı tarihlerde Kocaeli Büyükşehir Belediyesi başkanı olarak görev yapmaktadır. Prof. Dr. O.H. (davacı) ise aynı tarihlerde Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesinde öğretim üyesi olup Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı başkanlığı görevini yürütmektedir.

Davacı, çevre şartlarının halk sağlığına etkileri üzerine yaptığı çalışmalarla tanınmaktadır. Ayrıca olayların yaşandığı tarihlerde başvurucu, Kocaeli Üniversitesi Rektörlüğü tarafından desteklenen "Kocaeli'nin Dilovası ve Kandıra İlçelerinde Yaşayan Gebelerden Doğan Bebeklerde Ağır Metal Maruziyeti ile Büyüme ve Gelişme Durumu" isimli projenin de yürütücüsüdür.

Davacı, anılan proje kapsamında edindiği bilgiler doğrultusunda konuya ilişkin değerlendirmelerini proje henüz tamamlanmadan bir gazeteciyle yaptığı röportajda paylaşmıştır. Bu röportajı yerel bir gazete "Annelerin sütü bile zehirli çıktı", "Çocuklar kanser eşiğinde" başlıkları ile haberleştirmiştir. Habere göre davacı; Kocaeli'nin sanayi kuruluşları nedeniyle tehlike altında olduğunu, sadece kan ve dışkı örneklerinde değil annelerin sütünde dahi ağır metallerle rastlandığını, ilin sanayileşen kesimlerinde ölen her üç kişiden birinin ölüm nedeninin kanser olduğunu, bu tehlikenin bertaraf edilebilmesi için çalışma yapılması gerekirken kapasitenin artırılarak yeni fabrikalar açılmasının hatalı olduğunu ifade etmiştir. Davacının bu açıklamaları, ulusal ölçekte yayın yapan yazılı ve görsel basında da haber konusu edilmiştir.

Başvurucunun farklı tarihlerde davacı tarafından yapılan açıklamalarını hedef alan beyanları da yerel gazetelerde haber konusu yapılmıştır. Haber içeriklerine göre başvurucunun açıklamaları şöyledir:

"... Hoca bunları neye dayanarak söylüyor bilmiyorum. Bilgilerini getirsin ona göre tedbir alsın herkes. Bana göre şov yapıyor. Raporu istiyoruz yok... Bilimsel bir şey varsa ilgili mercilere ulaştırın, herkes üzerine düşeni yapsın... Bilimselik yoksa suç duyurusu yapılır. Konuşmak kolay, belge nerede, neye dayanarak söyledin. İspatını yapması lazım. Şarlatanlık yapıyor..."

"Şimdi birileri çıkıp anne sütünde ve bebeklerin dışkılarında ağır metallerle rastlandı diyor. Ancak hiç bir dayanağı, hiçbir belgesi yok. Valiliğe, Sağlık Müdürlüğü'ne ya da belediyelere bununla ilgili bir rapor, bir belge verdi mi? Sadece adı Profesör. Adam çıkıyor bilgi, belge olmadan konuşuyor. Böyle bir hakkı yok. Bilim adamı belgelerle konuşur. Onun bu yaptığına ise şarlatanlık denir, şov yapmak denir. Bilim adamı şarlatanlık, şov yapmaz ve ideolojik davranmaz..."

Davacı, başvurucunun açıklamalarında geçen ifadeler nedeniyle kişilik haklarına saldırıda bulunduğu iddiasıyla 2/2/2011 tarihinde başvurucu aleyhine manevi tazminat davası açmıştır.

DulkadirHan Hukuk Bürosu
Av. Gizay Dulkadir
Stj. Av. Şükrü Bereket

Davanın görüldüğü Kocaeli 3. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 26/5/2016 tarihinde davanın kısmen kabulüyle başvurucunun 5.000 TL manevi tazminat ödemesine karar vermiştir. Mahkemenin gerekçeli kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Davacı Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı Başkanı olarak görev yapan öğretim üyesidir. Proföser ünvanına sahip bir bilim adamı olduğu tartışmasızdır. Kocaeli Üniversitesi rektörlüğünün bilimsel araştırma projeleri yönetim kurulunun 17/02/2009 tarihinde yapılan toplantısında 'Kocaeli' nin Dilovası ve Kandıra İlçelerinde Yaşayan Gebelerden Doğan Bebeklerde Ağır Metal Maruziyeti ile Büyüme ve Gelişme Durumu' isimli projenin uygulanmasına ve 2009 mali yılı itibariyle ödenek ayrılmasına ve projenin Haziran 2011 tarihinde tamamlanmasına karar verilmiş, davacı bu suretle görevlendirilmiştir. Proje kapsamında yaptığı araştırma ve çalışmalar sonucunda edindiği bilgilerini (henüz proje tamamlanmadan) bir gazeteci ile yaptığı söyleşide paylaşmıştır. Bu paylaşımında doğrudan veya dolaylı olarak davalı veya başka bir kişi ve kurumu hedef almış değildir. Yaptığı tespitlerin henüz kesinlik kazanıp kazanmadığı, bilimsel olarak doğru olup olmadığı veya ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına bilgi vermeden basın açıklaması yapmış olmasının eleştirilmesi eleştiri hakkı sınırları kapsamındadır. Eleştiri hakkı yasal bir haktır. Ancak eleştirilen kişinin kişilik haklarına saldırılmaması gerekir. Davacının eleştiri hakkını kullanırken, eleştirilerini daha iyi ifade etmek, kamuoyu tarafından daha iyi anlaşılmasını sağlamak için şarlatan, sadece adı proföser, şov yapıyor, ideolojik davranıyor gibi sözler sarf etmesinde bir zorunluluk yoktur. Bu sözler içerikleri itibariyle kişiyi üzecek, toplum önünde küçük düşürecek nitelikte sözlerdir. Tüm bu nedenlerle davalının açığa çıkan sözleri eleştiri sınırlarını aşıp davacının kişilik haklarına saldırı niteliğinde olduğu sonuç ve kanısına varılmıştır."

Başvurucu vekilinin temyizi üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 26/2/2020 tarihli ilamla hükmün onanmasına karar vermiştir.

Başvurucu, bir akademisyene yönelik açıklamaları nedeniyle manevi tazminata mahkûm edilmiştir. Mahkeme kararıyla, başvurucunun ifade özgürlüğüne müdahale edildiği belirtilmiştir.

Müdahalenin, Anayasa'nın 13. maddesindeki şartlara uygunluğu incelenmiştir. Bu maddeye göre, temel hak ve özgürlükler yalnızca kanunla sınırlanabilir, demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamaz ve ölçülülük ilkesine uygun olmalıdır.

Müdahalenin 6098 sayılı Kanun'un 49. maddesine dayandığı ve meşru bir amaca, yani başkalarının şöhret ve haklarının korunmasına hizmet ettiği sonucuna varılmıştır.

Müdahalenin, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılayıp karşılamadığı ve ifade özgürlüğü ile kişilik hakları arasında makul bir denge kurulup kurulmadığı incelenmiştir.

İfade özgürlüğü, haber ve bilgilere erişim, düşünceleri ifade etme ve yayma hakkını içerir ve demokratik toplumun temel taşlarından biridir.

Ancak ifade özgürlüğü sınırsız değildir. Başkalarının şeref ve itibarı da korunması gereken bir hak olarak Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında yer alır. Devlet, bireylerin manevi varlıklarını korumakla yükümlüdür.

Çatışan haklar arasında bir denge kurulması gerekir. Bu dengeleme, ifade özgürlüğünün kapsamı, ifadelerin bağlamı, hedef alınan kişinin kamuoyundaki konumu ve toplumsal önemi dikkate alınarak yapılmalıdır.

Davacı, halk sağlığı ve evre konularında çalışan bir akademisyen; başvurucu ise belediye başkanıdır. Davacı, Kocaeli’de sanayileşmenin halk sağlığı üzerindeki etkileri konusunda açıklamalar yapmış, başvurucu ise bu açıklamalara tepki göstermiştir.

Başvurucu, davacıya yönelik olarak "şarlatanlık" ve "şov yapmak" gibi ifadeler kullanmıştır. İlk derece mahkemesi, bu ifadeleri davacının kişilik haklarına saldırı olarak değerlendirmiştir.

Mahkeme, başvurucunun eleştiri hakkını aşarak davacıyı küçük düşürdüğüne karar vermiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi, kamuya mal olmuş kişilerin eleştiriye karşı daha fazla hoşgörü göstermesi gerektiğini, ayrıca başvurucunun bir siyasetçi olarak ifade özgürlüğünün özel bir önem taşıdığını belirtmiştir.

Başvurucunun ifadeleri, halk sağlığı ve evre sorunlarına dair kamu yararını ilgilendiren bir tartışmada dile getirilmiştir.

İfadeler bağlamından koparılarak değerlendirildiğinde saldırgan görünebilir. Ancak bağlamında ele alındığında, bilimsel dayanağı bulunmayan açıklamalara karşı bir eleştiri ve tartışmaya katkı niteliği taşımaktadır.

İlk derece mahkemesi ve Yargıtay, başvurucunun ifadelerinin olgusal temellerini yeterince değerlendirmemiştir. Ayrıca, ifadelerin bağlamını göz önünde bulundurarak ifade özgürlüğü ile kişilik hakları arasında doğru bir dengeleme yapmamıştır.

Başvurucunun ifadeleri alaycı, sert ve rahatsız edici olsa da, kamusal bir tartışmaya yönelik olduğu ve halk sağlığı gibi kamu yararı taşıyan bir konuda ifade edildiği için demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu nedenle, başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu değerlendirilmektedir.

Yukarıdaki tespitlere karşın ilk derece mahkemesi ve Yargıtay; kullanılan ifadelerin bağlamını, ifadelerin dile getirilme şeklini ve nedenini, söylenen sözlerin arka planı olup olmadığını, davacının önceki davranışlarını, kamusal bir tartışma ekseninde gerçekleşip gerçekleşmediğini gözetmeksizin soyut bir değerlendirme ile kullanılan ifadelerin kişisel saldırı oluşturduğu kanaatine ulaşmıştır (benzer değerlendirmeler için bkz. Nilgün Halloran, ř 52; nder Balıkçı, ř 45). İlk derece mahkemesi ve Yargıtay başvurucunun ifade özgürlüğü ile davacının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında bir denge kurmaya çalışmamış; yalnızca soyut bir değerlendirmeyle söz konusu ifadelerin kişilik hakkına saldırı niteliğinde olduğunu kabul etmiştir. Bu sebeple başvurucunun tazminat ödemesine ilişkin ileri srlen gerekçeler, başvurucunun ifade özgürlüğü hakkına yapılan müdahale için ilgili ve yeterli olarak kabul edilemez.

Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Ömer ÇINAR bu görüşe katılmamıştır.

KARŞIOY

Belediye Başkanı olan Başvurucu, bir bilim insanına yönelik ifadeleri nedeniyle aleyhine manevi tazminata hükmedilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüş, Genel Kurulun çoğunluğu tarafından Başvurucunun Anayasanın 26.maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Davacı, Kocaeli Üniversitesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalında Profesör olarak görev yapmakta olup, niversite tarafından onaylanan “Kocaeli’nin Dilovası ve Kandıra İlçelerinde Yaşayan Gebelerden Doğan Bebeklerde Ağır Metal Maruziyeti ile Büyüme ve Gelişme Durumu” isimli projenin

yürütücüsüdür. Davacı proje ile ilgili elde ettiği bilimsel verileri henüz proje tamamlanmadan bir Gazete’de paylaşmıştır. Röportaj, “Annelerin sütü bile zehirli çıktı”, “Çocuklar kanser eşiğinde” başlıkları ile yayımlanmıştır. Bunun üzerine Başvurucu, yerel gazetelerde yer alan beyanlarda davacı hakkında, “...konuşmak kolay, belge nerede, neye dayanarak söyledin. İspatını yapması lazım. Şarlatanlık yapıyor”, yine başka bir açıklamasında “... Valiliğe, Sağlık Müdürlüğü ya da Belediyelere bununla ilgili bir rapor, bir belge verdi mi? Sadece adı Profesör, Adam çıkıyor, bilgi belge olmadan konuşuyor. Böyle bir hakkı yok. Bilim adamı belgelerle konuşur. Onun bu yaptığına şarlatanlık denir, şov yapmak denir. Bilim adamı şarlatanlık, şov yapmaz ve ideolojik davranmaz...” şeklinde açıklamalar yapmıştır. Davacı, kişilik haklarına saldırı nedeniyle Kocaeli Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açmış ve Mahkemece, davalı (Başvurucu) aleyhine 5.000 TL manevi tazminata hükmedilmiştir.

Mahkeme kararının gerekçesinde, davacının yaptığı açıklamaların herhangi bir kurum ya da kişiyi hedef almadığı, açıklamaların bilimsel olarak doğru olup olmadığı, kesinlik kazanıp kazanmadığı ve ilgili kamu kurumlarına bilgi verilmeden açıklama yapılmış olmasının eleştirilebilir olduğu, ancak eleştirilen kişinin kişilik haklarına saldırılmaması gerektiği, davalının eleştirilerinin daha iyi anlaşılması için, “şarlatan, sadece adı profesör, şov yapıyor” gibi sözleri sarf etmesinde zorunluluk olmadığı, bu sözlerin davacıyı küçük düşürdüğü ve kişilik haklarını ihlal ettiği kanısına varıldığı hususlarına yer verilmiştir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması ilk derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemesinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığının incelemektir. Mahkemece, deliller toplanarak değerlendirilmiş ve davalı açıklamalarının kamuoyu tarafından daha iyi anlaşılması için, davacı hakkında sarf ettiği “şarlatan, sadece adı profesör, şov yapıyor” gibi kelimelerin kullanılmasının zorunlu olmadığı, bu nedenle davacının kişilik hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. “Şarlatan”, Türk Dil Kurumu sözlüğünde “1. Kendi bilgi ve niteliklerini veya mallarını överek karşısındakini kandıran, dolandıran kimse: 2. Bilir geçinen kimse” şeklinde açıklanmıştır (bkz.sozluk.gov.tr). Buna göre, somut olayda, davaya bakan Mahkeme tarafından profesör unvanını haiz bir öğretim üyesine karşı kullanılan bu sözcüğün küçük düşürücü ve hakaret niteliğini haiz olduğunun kabulünde bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik mevcut değildir.

Başvuru, Anayasa'nın 26. Maddesinde düzenlenen ifade hürriyeti kapsamında incelendiğinde, söz konusu maddede “başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması” gerekçeleri ile hakkın sınırlanabileceği belirtilmiştir. Türk Medeni Kanununun 24. Maddesinde “Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir” ve aynı Kanunun 25.maddesinde ise, “Davacının, maddî ve manevî tazminat istemleri ile hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın vekâletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesine ilişkin istemde bulunma hakkı saklıdır” düzenlemelerine yer verilmiştir. Yine Türk Borçlar Kanununun 58. maddesine göre ise, “Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir”. Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanununun kişilik haklarının korunmasına yönelik yukarıda yer verilen düzenlemeleri Anayasanın 26. maddesi uyarınca kanunilik ölçütünü karşılamaktadır.

Anayasanın “Bilim ve Sanat Hürriyeti” başlıklı 27. maddesine göre, “Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir”. Buna göre, davacının profesör olduğu, Üniversite tarafından onay verilen bir bilimsel proje yürüttüğü ve açıklamalarının henüz tamamlanmamış olsa bile projedeki bulgulara dayandığı nazara alındığında, gazeteye yapmış olduğu röportajın bilimsel bir faaliyetin açıklaması mahiyetinde olduğu, yine bilim

adamı olan ve bilimsel faaliyette bulunan davacının yapmış olduğu açıklamaların gazeteciler tarafından medyada ifade edilmiş biçiminden sorumlu olmadığı da şüpheden uzaktır. Buna göre, haberin başlığı ve biçimi Belediye ya da diğer kurumların görevini yapmadığı imajını uyandırır da bu hususun davacıdan kaynaklandığı kabul edilemez. Kaldı ki, davacının, öğretim üyesi olarak kamu menfaati olan bir konuda ve proje çerçevesinde açıklamalar yaptığı Başvurucunun ise Belediye Başkanı olarak görev yaptığı nazara alındığında, medyada yer alan haberlerden Belediye'nin görevini yapmadığı imajı uyansa bile eleştiri sınırlarının daha geniş yorumlanması ve Başvurucunun buna katlanması gerekmektedir.

Somut olayda, Sayın Genel Kurul tarafından, Başvurucunun yapmış olduğu açıklamalar nedeniyle hürriyeti bağlayıcı veya başka bir adli ceza ile cezalandırılmadığı da nazara alınmamıştır. Anayasa Mahkemesi çok sayıdaki benzer başvurularda adli yargı mahkemelerinin kararlarını değerlendirirken ifade özgürlüğüne yönelik kısıtlamaların niteliğine ve kapsamına da bakmakta, bireysel başvuruya konu olan yargı kararının hürriyeti bağlayıcı bir ceza veya tazminat öngörmesi arasında önemli bir fark bulunduğunu belirterek değerlendirilmenin bu bağlamda yapılmasını gerektiğini ifade etmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi'nin Mustafa Tepeli başvurusunda önceki içtihatlarla atıf yapılarak bu husus açıkça vurgulanmıştır. "...22. Kişinin itibarına yapılan saldırının belli bir ağırlık düzeyine erişmiş olduğu hâllerde Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında mündemiç negatif yükümlülüğe, bireyin maddi ve manevi varlığına etkin bir saygının sağlanması için gerekli pozitif yükümlülükler eklenir. Pozitif yükümlülükler, kişilerin birbirleri ile olan ilişkilerini de kapsayacak şekilde kişisel itibara saygının güvence altına alınması amacıyla birtakım tedbirler alınmasını gerektirir (İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 47; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, § 40). 23....Başka bir deyişle Anayasa Mahkemesi, devletin maddi ve manevi varlığa yönelik müdahalelere karşı etkili mekanizma kurma yükümlülüğünün mutlaka ceza soruşturması yapılmasını gerekli kılmadığına, bireyin üçüncü kişilerce şeref ve itibarına müdahale edildiği iddiasıyla tazminat davası yoluyla da giderim sağlamanın mümkün olduğuna karar vermiştir (Adnan Oktar (3), § 35)...". (Mustafa Tepeli [GK], B. No: 2014/5831, 1/3/2017).

Manevî tazminat, kişilik haklarının hukuka aykırı şekilde ihlal edilmesi nedeniyle duyulan üzüntü ve kederin hafifletilmesine yönelik bir "giderim" olup, ceza hukuku yaptırımını değildir. Çoğunluk görüşünde manevi tazminatın bu işlevi nazara alınmamıştır. Bu nedenlerle, Başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiği şeklindeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

HAKAN BUZHANE BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2019/1278

Karar Tarihi: 4/7/2024

Başvuru; ceza infaz kurumunda kalabalık odada tutulma, yeterli yemek verilmeme, sağlık hizmetlerinin gerektiği gibi sağlanamaması ve bu konulardaki başvurunun infaz hâkimliğince incelenmeden reddedilmesi nedeniyle kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Başvurucu, başka bir ceza infaz kurumundan 30/3/2015 tarihinde naklen getirildiği Marmara (Silivri) 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) 21/9/2019 tarihine kadar barındırılmıştır. Başvurucu 21/9/2019 tarihinde başka bir ceza infaz kurumuna nakledilmiş ve 15/4/2020 tarihinde de denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak şartıyla tahliye edilmiştir.

DulkadirHan Hukuk Bürosu
Av. Gizay Dulkadir
Stj. Av. Şükrü Bereket

Başvurucu; İnfaz Kurumunun aşırı kalabalık olması nedeniyle günlük hayatını sürdürmekte ve haklarını kullanmakta sorunlar yaşadığını, 21 kişi için planlanan koğuştta 48 kişi kaldığını, kalabalık nedeniyle banyo ve tuvalet kullanımının, sıcak su miktarının yeterli olmadığını, hijyen koşullarının gerektiği gibi olmadığını, kişisel eşyaların muhafazası, mutfak ihtiyaçları, ortak kullanım alanları, boş vakitleri değerlendirme, sosyal ve kültürel imkânlardan yararlanma, ziyaretçileriyle görüşme, sağlık hizmeti alma ve havalandırma gibi diğer ihtiyaç ve haklarını kullanmanın zorlaştığını, mahpus sayısının artmasına rağmen İnfaz Kurumu personeli, doktoru, psikoloğu, dış hekimi vs.nin aynı oranda artmadığını belirterek aşırı kalabalık nedeniyle kötü muameleye maruz kaldığına dair şikâyetin kabul edilmesini, İnfaz Kurumu şartlarının uygunsuzluğunun tespit edilmesini, bu şartların düzeltilerek Anayasa'ya ve kanunlara uygun hâle getirilmesini, kanunlara aykırılık taşıyan hususların bir an önce düzeltilmesi mümkün olmazsa infazın durdurulmasına ve tahliye edilmesine karar verilmesi talebiyle 8/10/2018 tarihinde İnfaz Hâkimliğine başvurmuştur.

İnfaz Hâkimliği, başvurunun talepleri İnfaz Kurumunun idari işleyişine ilişkin olup anılan taleplerin Hâkimliğin 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 4. maddesinde yazılı görevinin kapsamı dışında kaldığı gerekçesiyle görev yönünden ret kararı vermiştir. Başvurucu, Hâkimliğin ve Mahkemenin şikâyetini incelemeye görevli ve yetkili olduğunu belirterek ret kararına itiraz etmiştir.

Silivri Ağır Ceza Mahkemesi, İnfaz Hâkimliğinin kararında ve kararın gerekçesinde usul ve kanuna aykırı bir yön bulunmadığı gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir.

Başvurucu, nihai kararı 4/12/2018 tarihinde öğrenmesinin ardından 3/1/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvurucu, ceza infaz kurumundaki tutulma koşullarının insan onuruna aykırı olduğunu belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Şikâyetleri arasında şunlar yer almaktadır:

Kalabalık Koşullar: Koğuşun aşırı kalabalık olması nedeniyle kişisel alanın sağlanamaması.

Uyuma Koşulları: Gürültü ve düzensizlik nedeniyle sağlıksız uyuma şartları.

Beslenme ve Hijyen: Artan mahpus sayısına rağmen yemek miktarının yetersiz olması, sağlık hizmetlerinin gerektiği gibi sunulmaması ve hijyen koşullarının kötü olması.

Etkisiz Şikâyet Mekanizması: Şikâyetlerinin İnfaz Hâkimliği tarafından görevsizlik kararıyla incelenmeden reddedilmesi, yerel mahkemelerin ise bu kararlara yönelik itirazlarını değerlendirmede etkisiz kalması. Ayrıca başvuru, mevcut şartlar altında doktora/psikoloğa ulaşma hakkını kullanmadığını ifade etmiştir.

Başvurucu, İnfaz Hâkimliği'nin görevsizlik kararı vermesiyle kötü muamele yasağının usul yönünden ihlal edildiğini ve itiraz mercilerinin çelişkili kararlar vererek adil yargılanma hakkını zedelediğini ileri sürmüştür.

Bakanlık, başvurunun şikâyetlerini İnfaz Hâkimliği'ne sunabildiğini ve bu kararların hukuki denetiminin sağlandığını belirtmiştir. Ayrıca başvurunun tazminat davası açma olanağından yararlanmadığını, dolayısıyla tüm başvuru yollarını tüketmediğini savunmuştur.

Hükümlülerin tutulma koşulları, beslenme, sağlık hizmetleri gibi konulara ilişkin şikâyetleri inceleme ve karara bağlama görevi İnfaz Hâkimliği'ne aittir. Ancak İnfaz Hâkimliği, başvurunun şikâyetleriyle ilgili görevsizlik kararı vermiştir.

Başvurunun şikâyetlerinin temelsiz olmadığı ve etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği belirtilmiştir.

DulkadirHan Hukuk Bürosu
Av. Gizay Dulkadir
Stj. Av. Şükrü Bereket

İnfaz Hâkimliği'nin görevsizlik gerekçesi, ilgili ve yeterli bulunmamış, şikâyetlerin kapsamlı bir şekilde araştırılmadığı tespit edilmiştir.

Yerel mahkemeler, infaz hâkimliklerinin kararlarının hukuka ve Anayasa'ya uygunluğunu denetleme yükümlülüğünü yerine getirmemiştir.

Başvurucunun kötü muamele yasağı çerçevesindeki şikâyetlerinin etkili bir şekilde ele alınmadığı ve başvurucuya, bu iddialarını giderebilecek işleyen bir hukuk yolu sunulmadığı sonucuna varılmıştır.

Anayasa'nın 40. maddesine göre, bireyler anayasal bir hakkın ihlal edildiğini iddia ettiklerinde bu iddialarını inceletebilecek, sonuçlarını giderebilecek etkili başvuru yollarına sahip olmalıdır. Bu yolların hukuki olarak mevcut olması yetmez; uygulamada da başarı şansı sunması gerekir.

Somut olayda, başvurunun başvurabileceği etkili bir hukuk yolunun sunulmadığı ve bu durumun kötü muamele yasağı ve etkili başvuru hakkının ihlali anlamına geldiği kanaatine varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi, başvurunun kötü muamele yasağıyla bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasını kabul edilebilir bulmuş ve yerel mahkemelerin yetersiz incelemelerini eleştirmiştir.

Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

İrfan FİDAN ve Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu; kalabalık odada tutulma ve bu konudaki taleplerinin İnfaz Hakimliğince incelenmeden reddedilmesi nedeniyle kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Anayasa'nın 17. maddesinde herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı güvence altına alınmıştır. Maddenin üçüncü fıkrasında kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağı, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamayacağı düzenlenmiştir. Anılan fıkra ile özel olarak insan onurunun korunması amaçlanmıştır (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 80).

3. Başvuru konusu olayda başvuru 3/1/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuş, başvuru tarihinden sonra 21/9/2019 tarihinde başka bir ceza infaz kurumuna nakledilmiş ve 15/4/2020 tarihinde tahliye olmuştur. Başvurucunun kalabalık olduğu ceza infaz kurumunda nakil talebi yerinde görülmüş ve başka bir ceza infaz kurumuna nakledilmiştir. Dolayısıyla başvurunun nakil taleplerinin dikkate alındığı not edilmelidir.

4. Öte yandan çoğunluk tarafından belirtilen İnfaz Hakimliğinin başvurunun taleplerini incelemesi gerektiğine dair görüş değerlendirildiğinde, infaz hakimliğine başvurudan önce başvurunun anılan iddialarını Cezaevi İdare ve Gözlem Kuruluna iletmesi ve buradan alacağı cevaba göre İnfaz Hakimliğine başvurması gerekir. İdare ve Gözlem Kurulunun etkisiz bir yol olduğu düşünülemez. Nitekim Mustafa Genç kararında başvuru, eş görüşmesi ödülünden yararlanmak amacıyla doğrudan İnfaz Hâkimliğine başvurduğunu beyan etmiş; İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kuruluna başvurduğuna dair bir iddia ileri sürmemiştir. Dolayısıyla başvurunun hukuk sisteminde mevcut idari ve yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu gerekçesiyle başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir (Mustafa Genç, B. No: 2018/12508, 11/12/2018).

DulkadirHan Hukuk Bürosu
Av. Gizay Dulkadir
Stj. Av. Şükrü Bereket

5. Somut olayda da başvuru, koğuş şartlarının düzeltilmesine veya koğuş değişikliğine yönelik olarak idare ve gözlem kuruluna başvurduğuna veya ceza infaz kurumuna başvurduğuna dair bilgi veya belge ileri sürmemiştir. Doğrudan İnfaz Hakimliğine yapılan başvuruda ise görev yönünden ret kararı verilmiştir.

6. Diğer yandan başvuru başka bir ceza infaz kurumuna nakledilmesi veya tahliye edilmesinden sonra anılan iddialarına ilişkin olarak tazminat davası açabileceği de gözönünde bulundurulmalıdır.

7. Açıklanan nedenlerle somut olay yönünden başvuru kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edilmediği kanaatine vardığımızdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

ERDAL SONDUK BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2020/23093

Karar Tarihi: 15/2/2024

Başvuru, hakkında yürütölen dava sonucunda tefecilik suçundan mahküm edilmiş; mahkûmiyet hükmüne karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf başvurusunun bölge adliye mahkemesince esastan reddedilmesi üzerine mahkûmiyet hükmü kesinleşmiştir.

Başvuru, beyanları mahkûmiyet hükmüne esas alınan tanıkların nihai kararı veren heyet tarafından dinlenmemesine rağmen bu heyetçe dinlenilmiş gibi değerlendirmeler yapılarak cezalandırılmasına karar verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

Doğrudan doğruyalık ilkesi hakkaniyete uygun yargılanma hakkının özel bir görünümü olarak kabul edilmektedir. Anılan ilke, hâkimin olayı aydınlattığı ileri sürölen delillerle doğrudan temasa geçmesi, araya herhangi bir aracı katmaksızın deliller hakkında bilgi sahibi olması anlamına gelir. Bu değerlendirme tanık delili bakımından ziyadesiyle geçerlidir. Çünkü bir tanığın anlatımı sırasındaki tavırları ve inanılabilirliği konusunda mahkeme tarafından yapılan gözlemler, maddi gerçeğin anlaşılabilirliği için oldukça önemlidir.

Yargılama yapan heyetin kompozisyonunda değişiklik olması tek başına adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılması için yeterli bir neden değildir. Bir hâkimin sağlık sorunları, istifa, naklen atama, emeklilik veya başka bir mahkemede görevlendirilme gibi haklı nedenlerle davaya sürekli katılımını imkânsız kılan durumlar söz konusu olabilir. Böyle durumlarda hâkim değişikliklerinin yargılamanın bir bütün olarak hakkaniyetini zedeleyip zedelediğine ve bu kapsamda telafi edici güvencelerin sağlanıp sağlanmadığına bakılması gerekir.

Bu bağlamda duruşmanın önceki celselerinde dinlenen tanıkların beyanlarının yazdırıldığı tutanakların okunması/incelenmesi sonucunda bunlar hakkında bir değerlendirme yapılması da telafi edici bir güvence olarak değerlendirilebilir. Ancak tanık beyanlarının delil değerinin tanıklar bizzat dinlenilmek suretiyle elde edilebilecek gözlem ve tespitlere dayanmasının gerekli veya zorunlu olduğu hâllerde savunmanın bu husustaki tutarlı itirazlarının derece mahkemesince veya kanun yolu mercilerince dikkate alınması ve değerlendirmeye tabi tutulması gerekir.

Somut olayda beyanları mahkûmiyet hükmüne esas teşkil eden tanıkların dinlendiği celselere katılmayan mahkeme heyetince “katılan tanıklarının yansız bir şekilde beyanda bulduklarına ilişkin olarak tam bir vicdani kanaat oluştuduğu ve savunma tanıklarının hayatın olağan akışına aykırı ve gerçeğin üzerini örtmeye yönelik beyanlarına itibar edilmeyeceği” gerekçesine dayanılarak sanığın mahkûmiyetine karar verilmiştir. Mahkemece diğer tanık beyanlarına karşı katılanın bildirdiği

tanıklarının beyanlarına neden üstünlük tanındığı bu gerekçe ile açıklanmıştır. Anılan gerekçenin içeriği gözönüne alındığında tanıklar beyanda bulunurken yapılacak gözlemler sonucunda elde edilebilecek izlenimlerin de değerlendirmede dikkate alındığı görülmektedir. Zira mahkemece tanık beyanlarının delil değeri belirlenirken gözlemlerle oluşabilecek bu izlenimlere/kanaate atıf yapılmıştır. Somut olayda tanıkların dinlenmesinden sonra değişen ve mahkûmiyete hükmeden mahkeme heyeti tarafından bu izlenimlerin sadece tutanakların okunmasıyla elde edilmesi ve buna göre karar verilmesi söz konusu olduğundan bu durumun doğrudan doğruyalık ilkesiyle bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.